

Податкове право

УДК 336.226.1

Данко Наталія Сергіївна

студентка

Господарсько-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Данко Наталья Сергеевна

студентка

Хозяйственно-правового факультета

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Danko Nataliia

Student of the

Faculty of Economics and Law of

Yaroslav Mudryi National Law University

**ПЕРСПЕКТИВА ОПОДАТКУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ
КРІЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ
ПЕРСПЕКТИВА НАЛОГООБЛОЖЕННЯ КРИПТОВАЛЮТЫ В
УКРАИНЕ СКВОЗЬ ПРИЗМУ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА
THE PROSPECT OF TAXATION OF CRYPTOCURRENCY IN
UKRAINE THROUGH THE PRISM OF INTERNATIONAL
EXPERIENCE**

Анотація. У статті проаналізовано іноземне законодавство (на прикладі США, ПАР, Великобританії, Австралії), яке регулює порядок оподаткування криптовалюти. Розглянуто різні підходи щодо того, що ж таке криптовалюта і як необхідно її визначати у якості об'єкта оподаткування. Визначено ставлення Національного банку України з даного питання, а також переконання експертів в галузі економіки,

зокрема голови Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Зазначено погляди практикуючих юристів, які надали рекомендації як діяти власникам криптовалюті вже зараз. На основі діючого законодавства було досліджено стан даного питання в Україні на сьогодні. Проаналізовано законопроекти з даного питання та шляхи побудови податкової політики, які вони передбачають. Автором було висловлено власні погляди на ситуацію з оподаткуванням криптовалюті в нашій державі та надано власне бачення того, чому до цього часу не розроблено механізм оподаткування криптовалюті. У висновку викладено перспективи розвитку криптовалюті та запропоновано план дій для законодавців щодо раціонального оподаткування криптовалюті.

Ключові слова: податок, криптовалюти, об'єкт оподаткування, Україна, іноземне законодавство, податкова політика.

Анотація. В статті проаналізовано інострание законодательство (на примере США, ЮАР, Великобритании, Австралии), которое регулирует порядок налогообложения криптовалюты. Рассмотрены различные подходы относительно того, что же такое криптовалюта и как необходимо ее определять в качестве объекта налогообложения. Определено отношение Национального банка Украины по данному вопросу, а также убеждения экспертов в области экономики, в частности председателя Национальной комиссии по ценным бумагам и фондовому рынку. Указано взгляды практикующих юристов, которые предоставили рекомендации как действовать владельцам криптовалюты уже сейчас. На основе действующего законодательства было исследовано состояние данного вопроса в Украине на сегодня. Проанализированы законопроекты по данному вопросу и пути построения налоговой политики, которые они предусматривают. Автором было высказано собственные взгляды на ситуацию с налогообложением криптовалюты в

нашем государстве и предоставлено собственное видение того, почему до сих пор не разработан механизм налогообложения криптовалюты. В заключении изложены перспективы развития криптовалюты и предложен план действий для законодателей по рациональному налогообложению криптовалюты.

Ключевые слова: налог, криптовалюта, объект налогообложения, Украина, иностранное законодательство, налоговая политика.

Summary. The foreign law (on the example of USA, South Africa, Great Britain, Australia), which regulate the taxation of cyber currencies, was analyzed in the article. Different approaches, that regulate what cyber currency are and how it should be defined as an object of taxation were considered. The attitude of the National Bank of Ukraine to this issue was determined, also the beliefs of experts in the field of economy, in particular, of the chairman of the National Commission on Securities and Stock Market, were determined. The views of practicing lawyer, who gave recommendations to owners of cyber currency what they should do right now, were identified. The state of this issue in Ukraine, based of the current legislation, was studied. The bills on the given issue and ways of formation of the tax policy that they envisage were analyzed. The author expressed her own views on the situation with the taxation of cyber currency in our country and provided her own vision on why the mechanism for taxation of cyber currencies has not been developed yet. The prospect for the development of cyber currencies were outlined in the conclusion and the action plan for taxation of cyber currencies was proposed.

Key words: tax, cyber currencies, object of taxation, Ukraine, foreign law, tax policy.

Постановка проблеми. Сьогодні фінансові системи окремих країн, як й інші сторони економіки, удосконалюються і прогресують у контексті

розвитку глобалізації, поширення ІТ- технологій та загальної комп’ютеризації. Це сприяє появі нових фінансових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Так, з’явився аналог традиційних валют – криптовалюта та її найпоширеніша грошова одиниця «біткоїн». Директива ЄС 2009/110/ЄС визначає електронні гроші на основі трьох критеріїв: електронне зберігання, передача отримувачу тільки після їх отримання банком, а також платник не може бути їхнім емітентом [1, с. 634].

Одне з найскладніших питань в даній сфері є порядок оподаткування криптовалют. Наднаціональні організації, зокрема, Європейський Союз, ще не визначили чітко ставлення до цієї проблеми. Вони лише надають загальні роз’яснення та рекомендації. Всі важелі регулювання криптовалют надано державам. Саме тому питання оподаткування криптовалют є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Обрана тема є малодослідженою. На сьогодні можна проаналізувати праці лише декількох вчених, які більшою мірою звертали свою увагу на саму сутність криптовалюти, ніж на механізм її оподаткування.

Так, Є. О. Галушка зазначила, що найпоширенішим видом криптовалют сьогодні є біткоіни. Вони ж є й найдорожчими з-поміж інших. Як і в інших пострадянських державах, в Україні біткоїн ще не отримав широкого поширення, хоча в інтернет-сфері використовується досить активно. У нашій країні досить проблематично використовувати дану валюту в повсякденній діяльності, оскільки неможливо оплачувати нею товари чи послуги. Лише одиниці українських онлайн-магазинів і підприємств вказують на своїх сайтах про те, що приймають криптовалюту як форму оплати [1, с. 636].

Обґрунтованими є висловлювання Олега Чурія та Тимура Хромаєва. Вони запевняють, що біткоїн це точно не валюта, а криптовалюта пов’язана з ризиками шахрайства.

Досить серйозний порівняльний аналіз іноземного законодавства був викладений в інформаційній довідці, підготовленій Європейським інформаційно-дослідним центром. З нього можна зробити висновок, що Європа ще не врегулювала питання оподаткування криптовалюти на необхідному рівні, на відміну від країн Америки.

Мета статті. Проаналізувати іноземне законодавство з питання оподаткування криптовалюти та показати перспективи його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує дуже велика кількість криптовалют. Ринок криптовалют (або «віртуальних» чи «електронних» грошей) успішно функціонує і дає можливість проаналізувати динаміку вартості, попиту та пропозиції близько 90-100 різних криптовалют. Серед найбільших за обсягом капіталізації криптовалют такі, як: Bitcoin, Ethereum, Ethereum Classic, Dash, Ripple, Monero, Litecoin, NEM, Augur, MaidSafeCoin та інші [6].

Ми вважаємо, що оподаткування криптовалют не набирає повноцінних масштабів по всьому світу через глобальну значущість криптовалют як революційного явища в економіці світу. Зараз більшість держав намагаються залучити на свої ринки переважно Bitcoin, роблять перші спроби його повноцінного аналізу та розробляють економічні прогнози. Неможливо оподаткувати об’єкт, якщо правляча верхівка навіть не до кінця розуміє механізм його роботи. Накладення нераціональних податків, надмірні ставки можуть призвести до того, що криптовалюта “омине” Україну, що призведе до солідного гальмування нашого економічного та соціального розвитку. Тому зараз першочергова мета податківців – чітко розібратися як варто вирішувати питання

оподаткування криптовалюти на основі міжнародного досвіду і продумати порядок його реалізації.

Вища експертна рада при Раді НБУ наголошує також на такій проблемі як тінізація та делегітимація процесів на ринку криптовалют у випадку, якщо державне регулювання буде спрямоване на обмеження функціонування зазначеного ринку.

В Україні, судячи з поданих до Верховної Ради законопроектів, поки є різні підходи до легалізації цього ринку. За першого підходу криптовалютні операції і доходи оподатковувати на загальних підставах, залежно від статусу, який надається цифровим монетам. У документі №7183 йдеться, що криптовалюта є "способом міни" (обміну). А отже, вона визнається товаром і на операції з нею поширюються загальні положення про договір міни (або ширше – купівлі-продажу). Альтернативний законопроект №7183-1 тлумачить криптовалюту як фінансовий актив (продаж і володіння ним оподатковується). У цих випадках законотворці згодні, що дохід криптовалютних бірж підпадатиме під оподаткування на загальних підставах. Плюс до цього, за проектами 7183-1, такі біржі та обмінники мають за рахунок суми, що підлягає виплаті клієнту за придбану в нього криптовалюту, сплачувати додатковий збір на обов'язкове державне пенсійне страхування [2].

Другий підхід полягає в ідеї внормувати ринок криптовалют на принципах лібералізму, щоб "створити передумови для надходження додаткових інвестиційних потоків до України", як зазначають автори змін до Податкового кодексу за номером 7246. Цим проектом передбачається звільнити від оподаткування прибуток підприємств (крім фінустанов), отриманий від купівлі-продажу криптовалют, а доходи від операцій з ними не включати до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку і, нарешті, операції з цифровими монетами взагалі не

визнавати об'єктом оподаткування. У цьому документі і проєкті 7183-1 також прописані форми стимулювання майнінгу криптовалют [2].

В країнах Євросоюзу ми спостерігаємо дещо інший підхід. Проаналізувавши їх закони та роз'яснення можна дійти до висновку, що вони не розглядають криптомонети як майно чи товар. Більшість держав чітко визначили, що криптомонети – це валюта. Як наслідок, ми не говоримо про податок на додану вартість в такому разі. Але завжди існують виключення, зокрема, можливі випадки, коли цифрові монети розглядаються як фінансовий інструмент або нематеріальний актив і, таким чином, на них накладається податок на приріст капіталу чи багатство.

В США досить детально підходять до питання оподаткування криптовалют та операцій пов'язаних з ними. Але навіть в такій розвинутій державі немає єдиного підходу до визначення поняття “Bitcoin”. Різні органи класифікували даний термін наступним чином: 1) віртуальна валюта; 2) товар; 3) власність; 4) кошти. Але у березні 2014 року податкова служба США IRS зазначила, що криптовалюти є майном і саме тому до них застосовувався податок на приріст капіталу. Це також дозволило сплачувати податок тільки при обміні криптовалют на фіатні валюти. Але нещодавно відбулися суттєві зміни. Президент США Дональд Трамп підписав один із найбільш резонансних законопроектів в сфері податкового права. Відтепер криптоінвесторів очікує податок за кожну угоду, яку вони здійснили, що автоматично перекриває лазівку, що називалася “обмін 1031”, яку використовували, щоб уникнути короткострокового податку на приріст капіталу.

Існують проблеми в сфері оподаткування криптовалют в США і зі сторони реакції населення держави. Зокрема, компанія Credit Karma здійснила власне незалежне дослідження. Його висновки були досить неочікуваними. Було виявлено, що менше 200 осіб із 500 000 платників

податків вказали доходи в криптовалюті. Аналітики пояснюють це тим, що американці не готові платити податки з цифрових коштів, тому наразі досить серйозна сума (до 25 млрд. доларів за 2017 рік) не надійшла до державного бюджету США.

Досить неординарне рішення даного питання можна побачити на прикладі ПАР. Криптовалюти не є засобом платежу в даній країні, але податкова служба ПАР чітко визначає, що особа, яка використовує біткоїн як засіб платежу, зобов'язана декларувати їх як оподатковуваний прибуток. А біржовики, котрі перепродують криптовалюту, повинні платити податок на приріст капітальної вартості [5].

Що стосується Великобританії, то Управління з фінансового регулювання і контролю Великобританії не визнає, що біткоїн – це валюта, цифрова валюта чи гроші, тому криптовалюта жодним чином не може регулюватися фінансовим законодавством Великобританії. Нові види криптовалюти у Великобританії поки поза межами фінансового регулювання. Не визнає біткоїн як реальну валюту також і законодавство Франції. Європейський ринок криптовалюти зовсім новий у порівнянні з фондовим ринком, тому він ще не зовсім законодавчо врегульований та потребує вивчення досвіду країн, в яких криптовалютний бізнес вже утвердився: Канада, США, Японія [3, с. 7-8].

Уряд Австралія визначив вектор руху на посилення податкового контролю над криптовалютами. Біткоїн, як і всі криптовалюти, чиновники не визнають як грошові кошти, однак криптовалюта визначається як актив, який обкладається податком на приріст капіталу. Керівник відділу податкових комунікацій компанії H&R Block, колишній директор АТО, Марк Чепмен зазначив, що основними проблемами в сфері оподаткування криптовалют є «системне зловживання» і шахрайство в даній області. Він навів досить вагомні аргументи на підтвердження того факту, що податкова політика Австралії є занадто лояльною до майнерів та криптовалютних

інвесторів. Зокрема, бюджет Австралії "не дорахувався" 2,5 млрд. доларів через порушення правил оподаткування криптовалюти.

Нацбанк остаточно позначив статус біткоіна в Україні, не визнавши її ні валютою, ні платіжним засобом. Про це повідомив заступник голови НБУ Олег Чурій. *"Ми можемо сказати, що це точно не валюта. І ми не можемо визнати це платіжним засобом"*, – заявив він і додав, що криптовалюта пов'язана з ризиками шахрайства. Таку ж позицію зайняв і голова Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку Тимур Хромаєв. *"Тут немає ніякого інформаційного супроводу і ніякого захисту прав інвесторів"*, – підкреслив він [4].

Експерти зазначають, що заява Нацбанку означає, що біткоіни визнані активами (те, що приносить дохід), а тому таке рішення матиме наслідки для майнерів і власників цієї криптовалюти. *"Володарі біткоінів, як і їх добувачі, тепер повинні будуть платити податки з отриманих доходів від торгівлі криптовалютою – 18% прибуткового податку і 1,5% військового збору"*, – розповів керуючий партнер компанії Capital Times Ерік Найман [4].

Проаналізувавши законодавство України, стає очевидно, що на сьогодні в Україні немає нормативно-правового акта, який би регулював оподаткування криптовалюти. Але загалом прийняття такого акта було б абсурдним, адже наша держава ще не бачить криптовалюту в правовому полі. Тобто, наразі ми не маємо самого об'єкта оподаткування (одного з основних елементів податку). Існує лише два законопроекти з цього приводу, які були зазначені вище. Для раціональної податкової політики потрібно мати матеріальну правову базу, яка чітко охарактеризує правовий статус криптовалюти.

Аргументованою є думка адвокатів з цього приводу. Оптимальним підходом для осіб, які бажають використовувати криптовалюту для здійснення різних операцій, займатися майнінгом чи бути

криптоінвестором, буде реєстрація юридичної особи або стати фізичною особою-підприємцем. Старший партнер адвокатської фірми Катеринчук, Моор і партнери Руслан Чернолуцький пропонує вибрати такі види діяльності: комп'ютерне програмування, діяльність з управління комп'ютерним обладнанням. А ще є такі варіанти: інша діяльність у сфері інформаційних технологій та комп'ютерних систем, обробка даних, розміщення інформації на веб-вузлах та пов'язана з ними діяльність.

Висновки. На основі вище наведеної інформації, ми можемо стверджувати, що інститут оподаткування криптовалюти зараз лише починає розвиватися. Він поступово входить в поле зору нашої правової системи. Першочергово необхідно закріпити офіційний статус криптовалюти в нормативно-правовому акті. Так ми зможемо отримати об'єкт оподаткування. Надалі необхідно обрати вектор руху, за яким ми визначимо політику накладення податку на криптовалюти. Ми вважаємо, що занадто ліберальний підхід не призведе до відчутних змін в бюджеті України. На мій погляд, криптовалюти повинні оподатковуватися на загальних підставах, залежно від статусу, який надається цифровим валютам, але для заохочення майнінгу та інвестуванню в криптовалюти необхідно визначити певні податкові пільги.

Література

1. Галушка Є.О., Пакон О. Д. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку / Є. О. Галушка, О. Д. Пакон // «Молодий вчений» . – 2017. – Випуск 4 (44). – с. 634-638.
2. Легалізація криптовалют [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/money/legalizaciya-kriptovalyut-20180124714146>
3. Порівняльний огляд іноземного законодавства щодо правового статусу цифрових грошей та державного регулювання

- криптовалютного бізнесу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/22.pdf>
4. С Bitcoin могут начать брать налоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/s-bitcoin-mogut-nachat-brat-nalogi-1058771.html>
 5. Южная Африка объяснила свою налоговую политику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mycrypter.com/yuzhnaya-afrika-obyasnila-svoyu-nalogovuyu-politiku/>
 6. Cryptocurrency Market Capitalizations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coinmarketcap.com>

References

1. Galushka Ye.O., Pakon O.D. Essence of cryptography and prospects of their development // Ye.O. Galushka, O.D.Pakon / Young Scientist. - 2017 - Issue 4 (44). - with. 634-638;
2. Legalization of crypto currency [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupa: <https://www.depo.ua/ukr/money/legalizaciya-kriptovalyut> - 20180124714146;
3. Comparative review of foreign legislation on the legal status of digital money and state regulation of crypto-currency business [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupa: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/22.pdf>;
4. Bitcoin can be taxed [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupa: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/s-bitcoin-mogut-nachat-brat-nalogi-1058771.html>;
5. South Africa explained their tax policy [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupa: <https://mycrypter.com/yuzhnaya-afrika-obyasnila-svoyu-nalogovuyu-politiku/>;

6. CryptoCurrency Market Capitalizations [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupa: <https://mycrypter.com/yuzhnaya-afrika-obyasnila-svoyu-nalogovuyu-politiku/>.